

Innspill fra Komiteen for internasjonale spørsmål (KISP) til Strategi for Mellomkirkelig råds arbeid for rettferdig fred i Palestina og Israel

4. September 2024

KISP er bedt om å gi et innspill til revideringen av Mellomkirkelig råds Palestina/Israel-strategi, med særlig fokus på det strategiske målet «MKR vil bidra til en rettferdig, fredelig og demokratisk utvikling i både Israel og Palestina. Mer spesifikt bes KISP komme med en vurdering av spørsmålene:

1. Hvordan bør strategien omtale en tostatsløsning?
2. Hvordan bør MKR omtale av BDS (boikott, de-investeringer og sanksjoner)

Siden 7. oktober i fjor har de menneskelige lidelsene og nøden blitt ytterligere forverret i Midtøsten. Gjennom krigen på Gaza-stripen har vi blitt vitne til brutale brudd på folkeretten, internasjonal humanitær rett og grunnleggende menneskerettigheter. Krigen har ført til akutt humanitær krise, som krever en umiddelbar fredelig løsning. Endringene på bakken aktualiserer en ny gjennomgang av MKRs strategi, både på kort og lengre sikt. Krigens brutalitet og omfang har rokket ved stabiliteten i hele Midtøsten-regionen, noe som kompliserer en mulig fredsløsning. Norske myndigheters kritikk av politikken Israels regjering fører, har gjort det diplomatiske forholdet mellom Norge og Israel krevende. Årsakene til dette, handler delvis om at Norge har anerkjent Palestina som en selvstendig stat, og at Norge formidlet til Den internasjonale straffedomstolen (ICC) at Oslo-avtalene ikke sto i veien for at politiske ledere fra Israel kunne etterforskes og straffeforfølges. Den internasjonale straffedomstolen ICC har utstedt arrestordre på ledere fra Hamas og Israel. Etter pålegg fra Israel måtte Det norske representasjonskontoret til Palestina stenge på ei ukes varsel. Representasjonskontoret lå på den okkuperte Vestbredden. At Israel ikke vil gi akkreditering til norske diplomater som tjenestegjør opp mot palestinske myndigheter, viser kontrollen Israel besitter over Palestina. Den internasjonale domstolen (ICJ) har i sommer har slått fast at den årelange okkupasjonen av de palestinske områdene er ulovlig, og må opphøre. Det er ytterligere urovekkende at Israel forsøker å stemple FN-organisasjonen UNRWA som terrororganisasjon, en slik stempeling svekker den regionale stabiliteten. Også på Vestbredden vil det kunne få katastrofale følger dersom UNRWA ikke lenger kan operere: FN-organisasjonen sikrer blant annet nesten 1 million mennesker basale helsetjenester og grunnleggende skolegang. I januar 2024 ga ICJ Israel ordre om å innføre strakstiltak for å forhindre folkemord på Gaza.

Det er viktig å holde fast på at en rettferdig og varig fred bare oppnås ved at den israelske okkupasjonen av Palestina opphører, slik at palestinerne gis rett til utvikling, trygghet og selvbestemmelse. Samtidig må Israels borgere kunne leve i sikkerhet innenfor statens internasjonalt anerkjente grenser. [\[HC1\]](#) I dette blir det viktig å fortsette samarbeidet med lokale og internasjonale partnere, og ikke-voldelige aktører på både palestinsk og israelsk side, samt å løfte frem de brutale fortellingene om overgrep og menneskerettighetsbrudd. Det vil være (særdeles) viktig for oss å øke dialogen med og støtten til kristne kirker og organisasjoner, og generelt bidra til å styrke religiøse aktører som endringsagenter.

KISPs innspill til MKRs møte i februar d.å. la vekt på at Kirkens rolle er å fastholde likeverd og like rettigheter, samt å legge til rette for dialog i området og her i Norge, mer enn konkrete politiske løsningsforslag, som en- eller tostatsløsning. Hverken modellen stat, føderasjon, to stater eller konføderasjon bør være et mål i seg selv. Målet er like rettigheter og opplevd lik verdi i alle grupper på det samme geografiske området. Valg av modell er et virkemiddel for å oppnå dette. Det å etablere en palestinsk selvstendig stat vil oppleves som sikkerhetstrussel for Israel, også i et regionalt perspektiv. En enstatsløsning med like rettigheter, er en politisk umulighet av flere grunner. Ulike varianter av konføderasjon, altså en modell hvor innbyggerne har fulle rettigheter i den ene, men kan bo og arbeide hvor de ønsker mellom Jordan-elven og havet kan være et sted å starte. Et viktig innspill i dette, er spørsmålet om interreligiøs dialog, kan være et eksempel for politiske løsninger.

Overordnede prinsipper

Det er nødvendig å holde frem noen overordnede prinsipper for å ivareta grunnleggende verdier, troverdighet og ønske om å bidra til en rettferdig løsning. En rettferdig og varig fred kan bare oppnås ved at den israelske okkupasjonen av Palestina opphører, slik at palestinerne gis rett til utvikling, trygghet og selvbestemmelse. Samtidig må Israels borgere kunne leve i sikkerhet innenfor statens internasjonalt anerkjente grenser.

I Jerusalem må både jøder, kristne, muslimer og ikke-troende være sikret tilgang til hellige steder.

Så lenge okkupasjonen består - Israels forpliktelser som okkupasjonsmakt, samt det internasjonale samfunnets plikt til å søke å stoppe brudd på IHR og menneskerettighetene.

FN definerer Vestbredden og Golanhøyden som okkuperte områder hvor staten Israel har folkerettslige forpliktelser som okkupasjonsmakt. Noen hevder at målt etter geografisk utstrekning, politisk myndighet, kontroll på egne yttergrenser, statens interne maktapparat og kontroll med økonomien er Palestina fra havet til elven en sammenhengende stat allerede (Israel). Dette inkluderer Gaza som har vært en beleiret del av territoriet siden 2005. Basert på dette er det viktig å fremheve:

- Fremme samarbeid med lokale og internasjonale partnere for en rettferdig, fredelig og varig løsning på krigen.
- Krigens brutalitet og omfang må verbaliseres og formidles, både det store bildet av samfunnsutviklingen i Midtøsten, men og krigens konsekvenser i hverdagen.
- Krigen har mange lag, ikke minst ift økonomi, fordeling av naturressurser, men også en kamp om selvråderett, frihet, religionsutøvelse, identitet og verdighet.
- Det er viktig å styrke ikke-voldelige aktører på palestinsk og israelsk side som jobber mot urett, samtidig som vi snakker sant om de overgrepene og menneskerettighetsbruddene som skjer fra alle parter i konflikten.
- Bidra til samarbeid og dialog med religiøse aktører og styrke deres rolle som endringsagenter.
- Vise solidaritet med palestinske kirker og kristne
- Fremme et menneskerettighetsperspektiv og anvendelsesbruk av Internasjonal humanitær rett (IHR).
- Særlig sørge for vern av minoriteter og utsatte grupper.

1. Hvordan bør strategien omtale en tostatsløsning?

Som en av flere muligheter - se over. Den modellen som signaliserer - og peker i retning av - like rettigheter og verdi for alle bør legges til grunn for strategien.

Lovnaden om en tostatsløsning var aktuelt etter Oslo-avtalene på 90-tallet. Det er flere faktiske forhold på bakken som hindrer en tostatsløsning: overordnet, det geografiske området mellom Middelhavet og Jordanelva styres av Israel, men folkene som bor der lever under ulike lover og forskjellsbehandles. Okkupasjonen av de palestinske områdene virker ikke midlertidig, men som en permanent annektering. Blokaden av Gaza fra og med 2007, ofte beskrevet som “verdens største utendørs fengsel”

Enstatsrealitet

Enstatsordningen er ikke en framtidig mulighet, den eksisterer allerede som en realitet på bakken. I form av geografisk utstrekning, kontroll over egne yttergrenser ved kontroll over innreise og utreise for personer og varer, politisk myndighet til å vedta bestemmelser og lover for millioner av mennesker uten at de kan påvirke utfallet, statens sikkerhet og kontroll, og kontroll over økonomien er Palestina fra havet til elven en sammenhengende stat allerede (Israel). I teorien, kunne en enstatsløsning vært basert på et demokratisk styre og like rettigheter, dette er ikke et forslag på bordet i dag.

Prinsipielt, bør Mellomkirkelig råd i Den norske kirke bør ikke sterkt ta til orde for én, to eller flere stater, det må være opp til partene i landet å finne en løsning som sikrer at menneskerettighetene for alle som bor der.

Likevel, noen hensyn må være ivaretatt: palestinerne må få kontrollen tilbake over landområdene som er okkupert av israelske bosettere (ref ICJ 2004). ICJ 2024 justerer sin avgjørelse i Wall Opinion (2004) og fjerner kravet om en «fremforhandlet løsning» for å oppnå palestinsk permanent suverenitet, og dikterer i stedet evakueringen av alle bosettere fra eksisterende bosetninger og demontering av de delene av muren som ble bygget av Israel som er lokalisert i de okkuperte palestinske områdene, i tillegg til å tillate alle palestinere som ble fordrevet under okkupasjonen å vende tilbake til sitt opprinnelige bosted.

Israel har ikke rett til å gi deler av befolkningen bestemte privilegier etter deres religiøse identitet, mens andre deler av befolkningen forskjellsbehandles.

Fra snl.no: En stat (snl.no) er den høyeste myndighet som bestemmer over et geografisk område eller territorium; gjerne også kalt et land. Derfor kalles selve et land også ofte for en «stat»... Et land som på denne måten styrer seg selv, kalles også en suveren stat. De fleste av verdens suverene stater, med noen få unntak, er medlemmer av FN. Folkeretten stiller visse krav som et land må oppfylle før det kan anerkjennes som stat og bli medlem av FN: en permanent befolkning, et definert territorium, en regjering, evne til å ha forbindelse med andre stater

(Montevideokonvensjonen av 1933). Dessuten er det vanlig å hevde at andre stater ikke må gjøre krav på territoriet, og at regjeringen må ha effektiv kontroll over hele territoriet.

Applisert på situasjonen i Israel, Gaza og Vestbredden (Palestina) hevder *fler og fler som kjenner situasjonen på bakken* at å etablere en palestinsk stat etter disse kriteriene er tilnærmet praktisk og politisk umulig. Hovedårsaken er bl.a. 700.000 bosettere på Vestbredden har stor innflytelse i Israels politikk, og å tvangsflytte disse vil innebære borgerkrig. Spørsmålet om tilbakevending av tredje og fjerde generasjon flyktninger fra 1948 og like rettigheter innebærer at Israel raskt vil opphøre som *jødisk* stat. Sist, men ikke minst at å gi en palestinsk stat et sammenhengende definert territorium og effektiv kontroll over dette er uakseptabelt for Israel av hensyn til egen sikkerhet, også i et regionalt perspektiv.

En felles stat ansees uaktuell for Israel og deres allierte all den tid det vil innebære at Israel innen få år (demografisk utvikling) vil vi få muslimsk majoritet og dermed opphøre som jødisk stat. Løsningen synes imidlertid å være i tråd med den opprinnelige tanken om «*a national homeland for the jewish people in Palestine, established without prejudice against any other ethnic or religious group*» (Fra Balfour-deklarasjonen)

To stater side om side, etter anerkjente kriterier for stat, er praktisk og politisk tilnærmet umulig pga status på bakken og politiske forhold i Israel, men løsningen er ønsket som et politisk uttrykk for solidaritet med Palestinerne samt innen- og utenrikspolitiske forhold i landene med denne posisjonen. Risiko for å sementere en situasjon som blir enda mer eksplosiv om noen år.

Flere varianter av *konføderasjon* PAL/IL nevnes av aktører i Israel og internasjonalt. Altså en modell hvor innbyggerne bare har fulle rettigheter i den ene, men kan bo og jobbe hvor de vil mellom Jordan-elva og havet. I en slik modell kan flyktninger returnere til den palestinske delen og bosetterne forbli på vestbredden.

Dagens løsning videreført er selvsagt det mest sannsynlige, med de facto varianter av Israels beleiring eller okkupasjon av Gaza og Vestbredden, og tilhørende pPalestinsk vold og motstandskamp. Man kan jo også se for seg at Israel okkuperer eller annekterer Gaza og Vestbredden. Dermed påtar de seg det fulle og hele ansvar for sivilbefolkningens ve og vel som konsekvens av Folkeretten.

MKR bør ha en retning ift disse mulighetene forankret i økumeniske refleksjoner og henvisning til verdi for rettferdig, fredelig og demokratisk utvikling. Kan en retning for å fremme kirkens enhet bli et eksempel en målestokk, for politiske løsninger?

Oslo-avtalen omtales av et økende flertall som død (del av problemet), men norske politikere og diplomater synes likevel fortsatt å ha et relevant, bredt kontaktnett og nyte respekt i regionen. Oslo-avtalen var, forenklet sagt, basert på at de vanskelige spørsmål skulle skilles ut og tas senere, samt separasjon av folkegruppene. Resultatet ble en palestinsk selvstyremyndighet uten tillit, opplevd diskriminering og økende motstand mot okkupasjonen. Noen hevder dette var bevisst politikk fra Israels nåværende regjering

Et åpenbart alternativ er å starte i andre enden og la det bli drivkraften i en prosess videre, for eksempel starte med Jerusalem og erklære like rettigheter for alle som overordnet mål.

En internasjonal anerkjennelse av en palestinsk stat kan bidra til å redusere det skjeve maktforholdet mellom partene og derved øke mulighetene for at fredsforhandlinger gjenopptas. Anerkjennelse av en stat må ikke forveksles med anerkjennelse av den politikken som føres av de til enhver tid sittende myndigheter

2. Hvordan bør MKR omtale BDS?

Boikott, de-investeringer og sanksjoner (BDS) er en global bevegelse, stiftet av 170 palestinske grasrot- og sivilsamfunnsorganisasjoner i 2005. Bevegelsen ble stiftet ett år etter Den internasjonale domstolens (ICJ) kjennelse om muren Israel (fortsatt) bygger i de okkuperte områdene er ulovlig, at byggingen må opphøre umiddelbart, og at Israel skal tilbakebetale all skade byggingen har forårsaket. Bevegelsen oppsto få år etter den andre intifadaen, og etter at det ble klart at Oslo-avtalene ikke brakte fred mellom israelere og palestinere.

Målet til kampanjen er å bruke økonomiske virkemidler mot Israel, BDS-bevegelsen er sterkt inspirert av kampen mot apartheid i Sør-Afrika. Kampanjen ønsker boikott av israelsk sport, kultur og akademiske institusjoner, og israelske og internasjonale selskaper som knyttes til menneskerettighetsbrudd. Bevegelsen oppfordrer også stater og selskaper til å trekke økonomiske investeringer fra Israel, herunder forby handel med ulovlige israelske bosettinger, stanse salg av våpen og militært utstyr til Israel, og si opp frihandelsavtaler med landet, og suspendere Israels medlemskap i internasjonale organisasjoner og fora.

Boikott er en vanlig form for ikke-voldelig motstand, og er effektiv for å skape oppmerksomhet om en sak, likevel er boikott ofte ikke en effektiv strategi for å skape betydningsfulle økonomiske eller politiske endringer.

BDS-kampanjen oppsto delvis på grunn av mangler på andre måter for palestinere å uttrykke motstand mot okkupasjonen. De fleste former for palestinsk motstand er kriminalisert av Israel, også BDS. Også flere vestlige land har innført anti-BDS lover. Tilhengerne av BDS nekter for at kampanjen er antisemittisk, og peker på at de går etter den israelske staten for alvorlige brudd på internasjonal lov, at de ikke går etter enkeltindivider eller -grupper, kun fordi de er israelske.

Menneskerettighetsorganisasjoner som Human Rights Watch og Amnesty har sterkt advart mot å karakterisere den ikke-voldelige BDS-kampanjen som antisemittisk. Jødiske grupperinger har ulike syn på dette; konservative grupper kritiserer BDS for å utelukkende fokusere på Israel, og frykter at det overordnede målet til kampanjen er å delegitimere den eneste jødiske staten i verden. Mer progressive jødiske grupperinger som Jewish Voice for Peace, frykter at stemplingen av BDS som antisemittisk, hindrer helt legitim kritikk av israelsk politikk.

Noen uavklarte spørsmål

MKR's strategi for bidrag til en rettferdig, fredelig og demokratisk utvikling i både Israel og Palestina bør favne en refleksjon om de overordnede spørsmål, aktuelle valg og vekter disse mot menneskeverd, menneskerettigheter og økumenisk hensiktsmessighet.

Uavklarte problemstillinger og spørsmål det vil være viktig å arbeide videre med:

- Hvilken retning bør MKR sette for sitt bidrag til rettferdig utvikling?
- Bør MKR jobbe for at alle i det geografiske området (uavhengig av religion og etnisitet) skal ha like rettigheter (JA) eller akseptere at jødene har særrettigheter, som i dag? Hvilke religionsdialogiske, politisk, moralske begrunnelse er viktig for argumentasjonen?
- Bør MKR jobbe for at lover, og håndhevelsen av disse, sidestiller menneskene uavhengig av religion og etnisitet? Generelt? I staten Israel? Er dette i så fall et krav eller et mål? Tiltak kort og lang sikt?
- Hva kommer først? Rettferd eller fred? Jobbe for rettferd uten fred, eller henger det uløselig sammen.
- Bør retningen omfatte et syn på Folkerettens betydning og rolle, samt den rolle i dagens situasjon?
- Hvem er viktigst ift bidrag; internt i Israel? Regionen? Europa? USA? Religiøse ledere? Kirkesamfunn? vekting?
- Hvilken retning bør MKR sette for sitt bidrag til demokratisk utvikling?
- Er like rettigheter for alle uavhengig av religion og etnisitet et krav? En standard å strekke seg etter eller et langsiktig Mål?
- Kan en statsdannelse basert på religion være (bli) demokratisk?